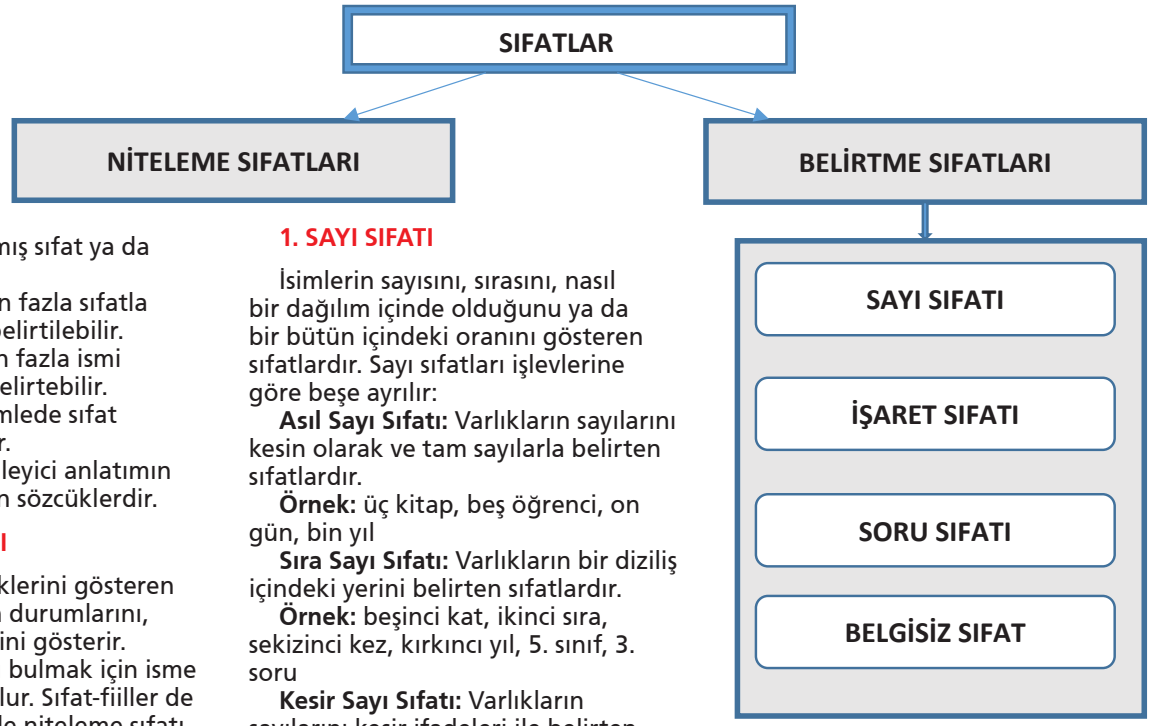
OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI Sınıf-9

KONU SIFAT

Varlıkları niteleyen ya da belirten sözcüklerdir.

⌘ Sıfatlar, isim çekim eklerini almaz, aldığında ya adlaşmış sıfat ya da zamir olur.

⌘ Bir isim, birden fazla sıfatla nitelenebilir veya belirtilebilir.

⌘ Sıfatlar, birden fazla ismi niteleyebilir veya belirtebilir.

⌘ Sıfat-fiiller cümlede sıfat görevinde kullanılır.

⌘ Sıfatlar, betimleyici anlatımın oluşmasını sağlayan sözcüklerdir.

NİTELEME SIFATI

Varlıkların niteliklerini gösteren sıfatlardır. İsimlerin durumlarını, biçimlerini, renklerini gösterir. Niteleme sıfatlarını bulmak için isme "nasıl" sorusu sorulur. Sıfat-fiiller de ismi nitelediklerinde niteleme sıfatı olur.

Örnek: doğru söz, masmavi deniz, kırmızı gül, kurumuş yaprak, solgun yüz

UNVAN SIFATLARI

Kişilerin sosyal durumlarını, mesleklerini, derecelerini, cinsiyetlerini, lakaplarını ifade etmek için kullanılan saygı ve tanıtma sözcükleridir.

Örnek: Gazi Mustafa Kemal, Ziya Paşa, Nene Hatun

BELİRTME SIFATI

İsimleri sayı, işaret, soru yoluyla ya da belli belirsiz bir biçimde belirten sıfatlardır.

Belirtme sıfatları isimleri belirtme yönüyle dörde ayrılır:

1. Sayı Sıfatı
2. İşaret Sıfatı
3. Soru Sıfatı
4. Belgisiz Sıfat

1. SAYI SIFATI

İsimlerin sayısını, sırasını, nasıl bir dağılım içinde olduğunu ya da bir bütün içindeki oranını gösteren sıfatlardır. Sayı sıfatları işlevlerine göre beşe ayrılır:

Asıl Sayı Sıfatı: Varlıkların sayılarını kesin olarak ve tam sayılarla belirten sıfatlardır.

Örnek: üç kitap, beş öğrenci, on gün, bin yıl

Sıra Sayı Sıfatı: Varlıkların bir diziliş içindeki yerini belirten sıfatlardır.

Örnek: beşinci kat, ikinci sıra, sekizinci kez, kırkıncı yıl, 5. sınıf, 3. soru

Kesir Sayı Sıfatı: Varlıkların sayılarını kesir ifadeleri ile belirten sıfatlardır.

Örnek: üçte bir ihtimal, çeyrek altın, yarım elma, yüzde elli başarı

Üleştirme Sayı Sıfatı: İsmi sayısal dağılımla belirten sıfatlardır. Dağılımda eşitlik vardır. "-(ş)er/-(ş)ar" ekiyle oluşturulur.

Örnek: birer soru, üçer kitap, ikişer kalem

Topluluk Sayı Sıfatı: Sayı isimlerinden "-z" sesiyle türetilmiş sıfatlardır.

Örnek: ikiz bebek, üçüz doğum

2. İŞARET SIFATI

İsimleri işaret ederek belirten sıfatlardır. Gösterme sıfatı da denir. Bu, şu, o üç ana işaret sıfatıdır. Bu, şu, o dışında işaret sıfatı göreviyle kullanılan sözcükler de vardır.

Örnek: bu kitap, şu ev, beriki yol, öteki sokak, diğer soru, böyle konu

Not: İşaret sıfatları, belirttikleri isimler düşünce "işaret zamiri" olur.

Örnek: şu kitabı-**şunu,** bu konuyu-**bunu**, öbür evi-**öbürünü**

Not: Sıfat yapan "-ki" de isimlere gelerek onları işaret yoluyla belirtir.

Örnek: sınıftaki öğrenciler, kitaptaki sorular, bahçedeki çiçekler, içimdeki sevgi

3. SORU SIFATI

İsimleri soru yoluyla belirten sıfatlardır. Diğer sıfatları buldurmak için soru sıfatları kullanılır.

Ne, nasıl, hangi, kaç, kaçıncı, kaçar sözcükleri soru sıfatlarıdır.

Örnek: nasıl ev, hangi konu, kaç kitap, kaçıncı sınıf, kaçar soru

Not: Soru sözcükleri ismi belirtmek yerine ismin yerini tuttuğunda zamir olur.

Örnek: hangi ev-**hangisi,** kaç kitap-**kaçı,** kaçıncı sınıf-**kaçıncısı**

4. BELGİSİZ SIFAT

İsimleri kesinlik kazandırmadan belirten sıfatlardır. Birçok, bir, biraz, hiçbir, her, bazı, çoğu, kimi, bütün, birkaç sözcükleri belgisiz sıfatlardır.

Örnek: birçok insan, bir gün, hiçbir şey, her konu, bazı öğrenciler, kimi mesele, çoğu sınıf

Not: Belirttikleri isimler düşünce belgisiz sıfatlar "belgisiz zamir" olur.

Örnek: bazı öğrenciler-**bazıları,** çoğu sınıfa-**çoğuna**, birkaç soruya-**birkaçına**

ADLAŞMIŞ SIFAT

Niteleme sıfatları, çekim eki alarak ya da almadan, niteledikleri isimlerin yerine geçecek şekilde kullanılabilirler. Bu durumda sıfat, ismin görevini yüklendiği için sıfat olmaktan çıkar, adlaşır. Böyle sıfatlara **adlaşmış sıfat** denir.

Örnek: Genç adam konuştu.
Genç konuştu.
Adlaşmış sıfat

YAPILARINA GÖRE SIFATLAR

Basit Sıfat: Herhangi bir yapım eki almamış ve başka bir kelimeyle birleşmemiş sıfatlardır.

Örnek: şu ağaç, kırmızı kazak, beş yıl

Türemiş Sıfat: İsim ya da fiil köklerine ve gövdelerine getirilen yapım ekleriyle oluşturulmuş sıfatlardır.

Örnek: bilgili insan, tuzsuz çörek, güler yüz

Birleşik Sıfat: Yapısında birden fazla kelime barındıran sıfatlardır.

⌘ Anlamca Kaynaşmış Birleşik Sıfat

Örnek: kahverengi kazak, açıkgöz çocuk, birkaç gün

⌘ Kurallı Birleşik Sıfat

Örnek: kapısı kırık ev, kırmızı başlıklı kız, altın işlemeli çanta

⌘ Sözcük Gruplarından Oluşmuş Birleşik Sıfatlar

Örnek: cana yakın arkadaş, saray gibi ev, evin neşesi kedi, konuyu anlamaya çalışan öğrenciler

SORULAR

SORU 1:

(I) Çocukken annem bana hep hayatın anahtarının mutluluk olduğunu anlatırdı. (II) Okula giderken bana "Büyüyünce ne olmak istiyorsun?" diye sorarlardı. (III) Ben de onlara daima, mutlu olmak istediğimi söylerdim. (IV) Onlar bana, soruyu anlamadığımı söylerdi. (V) Bense onlara bu hayatı anlamadıklarını söylerdim.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde sıfat kullanılmıştır?

A) I. B) II. C) III.
D) IV. E) V.

Cevap: E

SORU 2:

I. Pembe uçurtmalar yolladığından beri
II. sarardı tiryaki menekşeleri
III. sonbaharın tozlu kafeslerinde
IV. sevgi turnaları yakalıyorum
V. turnalar gidiyor; ben kalıyorum

Numaralanmış dizelerin hangilerinde sıfat kullanılmıştır?

A) I ve II. B) I ve III.
C) II ve IV. D) III ve V.
E) IV ve V.

Cevap: B

SORU 3:

Adlaşmış sıfat, niteleme veya sayı sıfatıyla kurulan sıfat tamlamalarında tamlanan ismin düşmesi ve varsa düşen isimdeki ekin sıfata geçmesi şeklinde oluşur.

Buna göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde adlaşmış sıfat vardır?

A) Yeğenim yarın Bursa'ya uçacak.
B) İkinci, üstünde daha iyi durdu.
C) Haşlanmış hâli daha lezzetlidir.
D) Üç ağaç meşe, bir ağaç çınardı.
E) Neden yenebilecek bir şey yetiştirmiyorsun?

Cevap: B